

The simple and latent patterns of the relationship between rational and intuitive decision-making with personality function and impulsive, risky and self-destructive behavior

Hashem Jebraeili^{1*} , Aida Sadafi², Asiyeh Moradi³

1. Assistant Professor of Health Psychology, Department of Psychology, School of Social and Educational Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran

2. MA of General Psychology, School of Social and Educational Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran

3. Assistant Professor of Educational Psychology, Department of Psychology, School of Social and Educational Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran

Abstract

Introduction: Considering the importance of identifying and profoundly understanding the factors that affect risky behaviors and actual day-to-day performance, the present study was conducted to investigate the simple and latent relationship patterns between rational and intuitive decision-making with personality function, impulsive, risky, and self-destructive behavior.

Methods: In a cross-sectional correlational study, 428 adults were selected from the non-clinical population of Iran and were measured using risky, impulsive, and self-destructive behavior questionnaire, rational and intuitive decision styles scale, and the short form of the severity indices of personality problems. Correlation tests, confirmatory factor analysis, and latent profile analysis analyzed data.

Results: Intuitive decision style had a significant positive correlation with aggression, risky sexual behavior, self-harm, and crimes ($r=0.12$ to $r=0.17$). A significant negative relationship was found between intuitive decision style and all areas of personality functioning (self-control, identity integration, responsibility, relational capacities, and social concordance) ($r=-0.19$ to $r=-0.32$). The analysis of latent patterns of the relationship between decision styles and personality functioning led to the extraction of three profiles. Accordingly, one of them was consistent with intuitive decision-making and low personality functioning, and the other was consistent with logical decision-making and high personality functioning.

Conclusion: Although the decision style is related to the levels of engaging in some risky behaviors, the relationship between decision styles and actual day-to-day performance in the areas of self-control, identity integration, responsibility, relational capacities, and social concordance is greater, and training and encouraging rational decision-making can help to improve people's performance in these areas.

Received: 11 Aug. 2022

Revised: 19 Oct. 2022

Accepted: 27 Oct. 2022

Keywords

Latent profile analysis

Risky behavior

Decision style

Personality functioning

Corresponding author

Hashem Jebraeili, Iran, Kermanshah, Oil Sq, Shahid Beheshti Blvd., Daneshmand Alley, School of Social Sciences and Education, Department of Psychology

Email: H.jebraeili@yahoo.com

 doi.org/10.30514/icss.24.4.15

Citation: Jebraeili H, Sadafi A, Moradi A. The simple and latent patterns of the relationship between rational and intuitive decision-making with personality function and impulsive, risky and self-destructive behavior. *Advances in Cognitive Sciences*. 2023;24(4):15-28.

Extended Abstract

Introduction

Making decisions is an inseparable part of everyday life. Today's society makes choices between different options, consciously or unconsciously (1). However, decision-making is only sometimes a straightforward and

logical process for human beings, and people can intuitively make a list of options and select among them (5, 6). Unlike the rational decision-making style, which is characterized by using an organized and logical approach

to analyze information and options to make a decision, the intuitive decision-making style strongly depends on predictions, instincts, and emotions. It makes decisions, direct focus on the information flow instead of orderly processing and analyzing it; it therefore, relies on intuition (7). Rational decision-making, which requires thinking about options and considering consequences, is likely to be supported by the cognitive control system, or it may play a role in that system at least. In contrast, intuitive decision-making, in which the individual does not think during decisions, may correspond to acting in the social-emotional system that intuitively responds to the likelihood of receiving a reward (8). Therefore, in comparison to rational decision-making, it seems that intuitive decision-making is more associated with impulsive and risky behaviors (13). Furthermore, rational decision-making is likely to have a positive relationship with actual performance in daily life and personality functioning. Personality functioning, which is measured through the questionnaire of Severity Indices of Personality Problems (20), involves five areas of social concordance, relational functioning, self-control, responsibility, and identity integration that adaptive functioning in each of these areas probably requires applying rational decision-making. The present study intends to clarify the latent patterns of the relationships between variables through a latent profile analysis to have a deeper understanding of the relationship between decision-making styles, risky behavior, and personality functioning, along with applying the simple correlation.

Methods

The current research was conducted cross-sectionally in a virtual form, with 428 adults in the society participating in it. Sampling was done in late summer and early fall 2021. The sampling method was voluntary, and the link to questionnaires was provided only to those who were

eager to fill them out in groups and social networks while there was no obligation to do it. After translating, reverse translating, and rechecking the text to ensure the equivalence of the Persian items with the main items of the scale of logical and intuitive decision-making style, an online version of the questionnaire along with the questionnaire of personality problem severity index and the questionnaire of impulsive, self-destructive, and risky behavior was prepared. The link to them was provided to those willing to participate in the study. This research attempted to use as few questionnaires as possible so that much time was not required to respond to them and fatigue in participants was avoided. The data collected were analyzed using latent profile analysis, Spearman and Pearson correlation tests, and confirmatory factor analysis by SPSS version 26 and Mplus version 7.

Results

Of 428 participants in this study, 234 (54.9%) were male, 192 (44.9%) were female, 289 (68.2%) were single, and 135 (31.8%) were married. The logical style, with a mean (standard deviation) of 19.68 (4.42), was a more common decision-making style compared to the intuitive style, with a mean (standard deviation) of 15.13 (4.25). There was a significant positive correlation between the logical decision-making style and all areas of adaptive functioning of personality (from $r = 0.31$ to $r = 0.42$) and a significant negative correlation between the intuitive decision-making style and all areas of adaptive functioning of personality (from $r = -0.19$ to $r = -0.32$). Although the relationship between decision-making styles and risky behavior was weaker than the relationship between these styles and personality functioning, the relationship between rational decision-making and aggression ($r = -0.16$, $P < 0.01$), gambling ($r = -0.17$, $P < 0.01$), risky sexual behavior ($r = -0.32$, $P < 0.01$), reckless behavior ($r = -0.32$, $P < 0.01$); criminal acts ($r = -0.24$, $P < 0.01$), the relation-

ship between intuitive decision-making and aggression ($r=0.17$, $P<0.01$), self-harm ($r=0.14$, $P<0.01$), and criminal acts ($r=0.19$, $P<0.01$) were strong enough to be significant at the error level of 1%. The results of using the latent profile analysis to investigate the latent patterns of the relationship between decision-making styles and personality functioning led to the extraction of three profiles (LMR=264.66, $P<0.01$) that one profile (including 34% of the total individuals) was characterized with high use of intuitive decision-making and low personality functioning. Another profile (involving 27% of the total participants) was characterized by increased use of logical decision-making and high personality functioning. The third profile (involving 38% of the whole individuals) was related to individuals with average personality functioning, and rational decision-making was slightly more than intuitive decision-making in such individuals.

Conclusion

The findings indicated that there was mainly a positive correlation between intuitive decision-making style and risky behaviors and also a positive and negative correlation between rational decision-making style and risky behaviors. However, two points are worth considering with regard to such results: first, the correlation between decision-making styles and risky behaviors is mainly weak; second, risky behaviors involve a wide range that are not uniform and influenced by the decision-making style to a different degree. Compared to risky behaviors, the relationship between personality functioning and decision-making styles is stronger and more uniform. Firstly, these findings affirm that people's performance in a field is closely related to their performance in other fields. Secondly, decision-making styles are one of the essential

factors relating to this high performance in these areas. One limitation of the present study is that it is considered exploratory and intends to investigate relationships that have been less assessed prior to this. Hence, comparing the comparison of results with those of other studies is impossible. Therefore, conducting similar research on different groups can lead to more certainty about the present research findings and the role of decision-making styles in the daily performance of people.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

In order to comply with ethical principles, participants were informed before conducting the research that participation is voluntary, and there is no coercion to participate.

Authors' contributions

The study was designed and prepared by all three authors: Data analysis and preparation of the text of the article was conducted by the first author, data collection and preparation were done by the second author, and the third author was responsible for the final review of the work.

Funding

No financial support has been received for this research, and it has been funded personally.

Acknowledgments

The authors sincerely thank all those who helped us in this research.

Conflict of interest

There was no conflict of interest.

رابطه ساده و الگوهای نهفته ارتباط بین تصمیم‌گیری منطقی و شهودی با کارکرد شخصیت و رفتار تکانشی، پرخطر و خود مخرب

هاشم جبرائیلی^{۱*}، آیدا صدفی^۲، آسیه مرادی^۳

۱. استادیار روان‌شناسی سلامت، گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران
۲. کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران
۳. استادیار روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

چکیده

مقدمه: با توجه به اهمیت شناسایی و درک عمیق عوامل تأثیرگذار بر رفتارهای پرخطر و عملکرد واقعی زندگی روزمره، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه ساده و الگوهای نهفته ارتباط بین تصمیم‌گیری منطقی و شهودی با کارکرد شخصیت و رفتار تکانشی، پرخطر و خود مخرب انجام شد.

روش کار: در یک مطالعه همبستگی که به صورت مقطعی اجرا شد، ۴۲۸ فرد بزرگسال از جمعیت غیر بالینی ایران انتخاب و با استفاده از پرسشنامه رفتار پرخطر، تکانشی و خود مخرب، مقیاس سبک تصمیم‌گیری منطقی و شهودی و فرم کوتاه شاخص‌های شدت مشکلات شخصیتی مورد سنجش قرار گرفتند. داده‌ها با به کارگیری آزمون‌های همبستگی، تحلیل عاملی تأییدی و تحلیل نیمرخ نهفته مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: سبک تصمیم‌گیری شهودی با پرخاشگری، رفتار جنسی پرخطر، صدمه به خود و اعمال مجرمانه دارای همبستگی معنادار مثبت ($r=0/12$ تا $r=0/17$) بود. بین سبک تصمیم‌گیری شهودی و تمام حوزه‌های عملکرد شخصیت (خودکنترلی، انسجام هویت، مسئولیت‌پذیری، قابلیت رابطه‌ای و انطباق اجتماعی) رابطه معنادار منفی ($r=-0/19$ تا $r=-0/32$) وجود داشت. تحلیل الگوهای نهفته ارتباط بین سبک‌های تصمیم‌گیری و کارکرد شخصیت به استخراج سه نیمرخ منجر شد، یکی از نیمرخ‌ها با تصمیم‌گیری شهودی و کارکرد پایین شخصیت و یکی دیگر از آنها با تصمیم‌گیری منطقی و کارکرد شخصیت بالا همخوانی داشت.

نتیجه‌گیری: اگرچه سبک تصمیم‌گیری با میزان مبادرت به تعدادی از رفتارهای پرخطر ارتباط دارد، اما ارتباط سبک‌های تصمیم‌گیری با عملکرد واقعی روزمره در حوزه‌های خودکنترلی، انسجام هویت، مسئولیت‌پذیری، قابلیت رابطه‌ای و انطباق اجتماعی بیشتر است و آموزش و ترغیب تصمیم‌گیری منطقی می‌تواند به بهبود عملکرد افراد در این زمینه‌ها کمک کند.

دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۲۰

اصلاح نهایی: ۱۴۰۱/۰۷/۲۷

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۰۵

واژه‌های کلیدی

تحلیل نیمرخ نهفته
رفتار پرخطر
سبک تصمیم‌گیری
کارکرد شخصیت

نویسنده مسئول

هاشم جبرائیلی، ایران، کرمانشاه، میدان نفت، بلوار شهید بهشتی، کوچه دانشمند، دانشکده علوم اجتماعی و تربیتی، گروه روان‌شناسی

ایمیل: H.jabraeili@yahoo.com

doi.org/10.30514/ics.24.4.15

مقدمه

می‌توان گفت که تصمیم‌گیری عبارت است از تعارض میان تعداد زیادی از راه‌حل‌ها که هر کدام ارزش‌های ضمنی متفاوتی دارند (۲). تا سال‌های اخیر، پژوهش روی تصمیم‌گیری بر مبنای مدل هنجاری تصمیم‌گیری (Normative model of decision making) استوار بود که توسط Baron و Brown (۳) مطرح شد. این نظریه برای مشخص کردن نحوه تصمیم‌گیری بر پنج گام تعیین راه‌حل‌ها، مشخص ساختن ملاک‌های

تصمیم‌گیری از زندگی روزمره جداشدنی نیست. ما هر روزه، به صورت آگاهانه یا ناآگاهانه، بین گزینه‌های مختلف انتخاب‌هایی را انجام می‌دهیم. این انتخاب‌ها و تصمیمات با توجه به پیامدهایی که برای زندگی ما دارند در رشته‌های مختلف از جمله اقتصاد، علوم اجتماعی و روان‌شناسی مورد بررسی قرار می‌گیرند (۱). اصطلاحات مربوط به تصمیم‌گیری گسترده هستند، اما اگر بخواهیم آنها را ساده کنیم

ارزیابی گزینه‌ها، سنجش پیامدهای مرتبط با هر گزینه، جمع‌آوری اطلاعات بیشتر و جستجوی کمک از دیگران و در نهایت تصمیم‌گیری برای انتخاب گزینه متمرکز است (۴).

با این وجود، پژوهش‌های جدید تأیید می‌کند که تصمیم‌گیری در انسان همیشه یک فرایند سراسر است و منطقی نیست و افراد می‌توانند به صورت شهودی فهرستی از گزینه‌ها را ایجاد و از بین آنها دست به انتخاب بزنند (۵، ۶). سبک تصمیم‌گیری منطقی (Rational decision-making style) با استفاده از یک رویکرد منطقی سازمان‌یافته جهت تحلیل اطلاعات و گزینه‌ها به منظور تصمیم‌گیری مشخص می‌شود. در مقابل، سبک شهودی (Rational decision-making style) به شدت به پیش‌آگهی‌ها، غریزه و احساس‌هایی متکی است که هنگام تصمیم‌گیری تمرکز را به جای پردازش منظم و تحلیل، بر جریان اطلاعات هدایت می‌کند و بنابراین بر حس و حال و احساس درونی متکی است (۷). فرض وجود دو سبک تصمیم‌گیری منطقی و شهودی با مدل‌های عصب-زیستی از جمله مدل‌های فرایند دوگانه تصمیم‌گیری (Dual-process models of decision making) مطابقت دارد که مطرح می‌کنند دو فرایند مغزی متفاوت در تصمیم‌گیری دخیل هستند (۸).

مدل‌های فرایند دوگانه تصمیم‌گیری شامل دو فرایند شهودی و سنجیده است که با وجود این که در پژوهش‌های مختلف از اصطلاحات متفاوتی در مورد آنها استفاده شده است (۹)، می‌توان گفت که در فرایند شهودی تصمیمات سریع، خودکار، بدون تلاش و بدون تفکر هشیار و عموماً بر مبنای شهود یا حس درونی گرفته می‌شوند. در مقابل، در فرایند سنجیده، تصمیمات به صورت هشیار، آهسته‌تر و با تلاش اتخاذ می‌شوند و این فرایند ممکن است به ویژه برای تصمیمات مهم نظیر تنظیم و دستیابی به اهداف مورد نظر به کار گرفته شود (۸). این دو فرایند ممکن است با دو سیستم مغزی متفاوت در ارتباط باشد؛ سیستم اجتماعی-هیجانی (Socioemotional system) که در اوایل نوجوانی به بلوغ می‌رسد و شامل مناطق دوپامینرژیک است که نسبت به محرک پاداش‌دهنده حساس هستند (۱۰). در مقابل، سیستم کنترل شناختی (Cognitive control system) با قشر پیش‌پیشانی (Frontal cortex) و افزایش ارتباط بین مناطق قشری (Cortical) و زیرقشری (Subcortical) در ارتباط است که کنترل تکانه، برنامه‌ریزی، مقاومت در برابر وسوسه‌ها و سایر کارکردهای اجرایی را تسهیل می‌کند (۱۱). این سیستم به تدریج در نوجوانی رشد می‌کند و تا اواسط یا اواخر بیست سالگی به طور کامل به بلوغ نمی‌رسد (۱۲).

این امکان وجود دارد که تصمیم‌گیری سنجیده که مستلزم فکر کردن به گزینه‌ها و در نظر گرفتن پیامدهاست، به وسیله سیستم کنترل

شناختی حمایت شود و یا حداقل این سیستم در آن نقش داشته باشد. در مقابل تصمیم‌گیری شهودی که در آن فرد در طول تصمیمات فکر نمی‌کند ممکن است با فعالیت در سیستم اجتماعی-هیجانی مطابقت داشته باشد که به صورت شهودی به احتمال دریافت پاداش پاسخ می‌دهد (۸). بنابراین، به نظر می‌رسد که در مقایسه با تصمیم‌گیری منطقی، تصمیم‌گیری شهودی بیشتر با رفتارهای تکانشی و پرخطر در ارتباط باشد (۱۳). رفتار تکانشی و پرخطر شامل انجام انتخاب‌های رفتاری است که افراد را در معرض خطر جدی آسیب قرار می‌دهد و منعکس‌کننده تمایل به انجام رفتارهای مضر بدون در نظر گرفتن پیامدهای منفی احتمالی آنهاست (۱۴). بر اساس این تعریف دامنه وسیعی از رفتارها را می‌توان به عنوان تکانشی یا پرخطر در نظر گرفت. برای مثال، بعضی از افراد ممکن است با عمل کردن به صورت پرخاشگرانه، صدمه زدن به خود یا هدفی غیر از خودکشی یا رانندگی بی‌مها با خود را در معرض خطر قرار دهند، در حالی که گروه دیگر با شرط‌بندی‌های بزرگ یا سرمایه‌گذاری‌های خطرناک به صورت مالی خطر می‌کنند؛ بعضی از افراد با مصرف مواد غیرقانونی یا پرخوری خود را در معرض خطرات سلامتی قرار می‌دهند و افراد دیگر در رفتار جنسی پرخطر یا فعالیت مجرمانه شرکت می‌کنند (۱۵). اگرچه ارتباط بین تصمیم‌گیری شهودی و بعضی از رفتارهای پرخطر مانند مصرف الکل در بعضی از مطالعات خارجی (۸، ۱۶) نشان داده شده است و بعضی از مطالعات داخلی (۱۷، ۱۸) نیز به بررسی رابطه بین سبک‌های تصمیم‌گیری با نمره کل رفتار پرخطر پرداختند، با این وجود ارتباط سبک‌های تصمیم‌گیری با دامنه گسترده از رفتارهای پرخطر به صورت هم‌زمان مورد بررسی قرار نگرفته است که پژوهش حاضر این مهم را هدف خود قرار داده است.

علاوه بر این، ارتباط سبک‌های تصمیم‌گیری بیشتر با پیامدهای رفتاری در گروه خاصی از افراد مورد بررسی قرار گرفته است (۱۶) و ارتباط این سبک‌ها با عملکرد واقعی در زندگی روزمره و کارکرد شخصیت در هیچ مطالعه‌ای مورد بررسی قرار نگرفته است که بررسی این مهم هدف دیگر پژوهش حاضر است. اهمیت کارکرد شخصیت (functioning Personality) در سال‌های اخیر و به خصوص پس از انتشار ویراست پنجم راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی (DSM-5) مورد توجه قرار گرفت (۱۹). DSM-5 سیستم تشخیصی اختلال‌های شخصیت DSM-IV-TR را حفظ کرد. اما با مطرح کردن مدل جایگزین برای اختلال‌های شخصیت در بخش ۳ (بخش روش‌ها و مدل‌های در حال ظهوری که به مطالعه و پژوهش بیشتر نیاز دارند) بین شدت آسیب

تصمیم‌گیری افراد و ارتباط این الگوها با سایر متغیرها را مشخص سازد. بنابراین، با توجه به اهمیت بررسی الگوهای تصمیم‌گیری و ارتباط آن با خطرپذیری و کارکرد شخصیت افراد در زندگی روزمره، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه ساده و نهفته این متغیرها انجام شد.

روش کار

پژوهش حاضر از نظر هدف بنیادی و از نظر شیوه جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها به طرح‌های همبستگی تعلق دارد. این پژوهش به صورت مقطعی اجرا شد و ۴۲۸ نفر از افراد بزرگسال جامعه (۵۴/۹ درصد مرد، ۴۵/۱ درصد زن، میانگین سن=۲۸/۶۷) در آن مشارکت داشتند. نمونه‌گیری در اواخر تابستان و اوایل پاییز سال ۱۴۰۰ و به صورت مجازی انجام شد. روش نمونه‌گیری به صورت داوطلبانه بود و لینک پرسشنامه‌ها در گروه‌ها و شبکه‌های اجتماعی تنها در اختیار کسانی قرار گرفت که مایل به پر کردن آنها بودند و هیچ اجباری برای پر کردن پرسشنامه‌ها وجود نداشت. بعد از ترجمه، ترجمه معکوس و بررسی مجدد جهت اطمینان از معادل بودن ماده‌های فارسی با ماده‌های اصلی مقیاس سبک تصمیم‌گیری منطقی و شهودی (روایی و پایایی این پرسشنامه در انتهای این بخش گزارش شده است)، نسخه برخط این پرسشنامه به همراه پرسشنامه شاخص‌های شدت مشکلات شخصیتی و پرسشنامه رفتار تکانشی، خود مخرب و پرخطر تهیه و لینک آن در اختیار کسانی قرار گرفت که مایل به مشارکت در پژوهش بودند. در این پژوهش سعی بر آن شد که تا حد امکان از پرسشنامه‌های کمتری استفاده شود تا زمان زیادی برای پاسخ‌گویی نیاز نباشد و از خستگی شرکت‌کنندگان جلوگیری شود. اطلاعات گردآوری شده با استفاده از تحلیل نیمرخ نهفته، آزمون‌های همبستگی اسپیرمن و پیرسون و تحلیل عاملی تأییدی به وسیله نسخه ۲۶ نرم‌افزار SPSS و نسخه ۸ نرم‌افزار Mplus مورد تحلیل قرار گرفت.

فرم کوتاه شاخص‌های شدت مشکلات شخصیتی (The Severity of Personality Problems): این پرسشنامه فرم کوتاه شاخص‌های شدت مشکلات شخصیتی است که در هلند ساخته شده است (۲۲). این پرسشنامه یک ابزار ۶۰ ماده‌ای خودگزارشی است که شدت آسیب‌شناسی شخصیت را اندازه می‌گیرد و به ویژه برای نتایج درمانی ساخته شده است. ماده‌ها مؤلفه‌های اصلی کارکرد شخصیت غیر انطباقی را در پنج حوزه خودکنترلی، انسجام هویت، قابلیت‌های رابطه‌ای، مسئولیت‌پذیری و انطباق اجتماعی اندازه می‌گیرند. از شرکت‌کنندگان خواسته می‌شود که در یک طیف لیکرت ۴ درجه‌ای از یک (کاملاً مخالفم) تا چهار (کاملاً موافقم) مشخص کنند که در یک چارچوب

کارکرد شخصیت (ملاک A) و صفات شخصیتی غیر انطباقی (ملاک B) تمایز قائل شد (۱۹).

ملاک A به عنوان آسیب در خود و توانایی عملکرد بین فردی تعریف شده است که مبتنی بر یک نگاه ابعادی (Dimensional view) به کارکرد شخصیت است (۲۰). اگرچه ابزارهای مختلفی از جمله مقیاس سطوح کارکرد شخصیت (Levels of Personality Functioning Scale) (۲۱) و ارزیابی کلی اختلال شخصیت (General Assessment of Personality Disorder) (۲۰) برای سنجش کارکرد شخصیت ارائه شده است، اما شاخص‌های شدت مشکلات شخصیتی (Personality Disorder Severity Indices of Personality Problems) (۲۲) ابزار نویدبخشی است که مجموعه‌ای از پنج شاخص روا و پایا از مؤلفه‌های اصلی کارکرد شخصیت (غیر) انطباقی را فراهم می‌کند. شاخص‌های شدت مشکلات شخصیتی یک پرسشنامه خودگزارشی است که به ویژه برای اندازه‌گیری تفاوت‌های بین فردی در قابلیت‌های (غیر) انطباقی شخصیت ساخته شده است و قادر است کارکرد شخصیت را در پنج حوزه انطباق اجتماعی (Social concordance)، عملکرد رابطه‌ای (Relational functioning)، خودکنترلی (Self-control)، مسئولیت‌پذیری (Responsibility) و انسجام هویت (Identity integration) مورد سنجش قرار دهد (۲۲). با وجود این که رابطه بین سبک‌های تصمیم‌گیری و کارکرد شخصیت پیش‌تر در هیچ مطالعه‌ای مورد بررسی قرار نگرفته است، اما با توجه به آنچه قبلاً در مورد سبک‌های تصمیم‌گیری مطرح شد، فرض پژوهش حاضر این است که تصمیم‌گیری منطقی نسبت به تصمیم‌گیری شهودی ارتباط مثبتی با کارکرد شخصیت در حوزه‌های مختلف داشته باشد. در پژوهش حاضر جهت درک عمیق‌تر رابطه بین سبک‌های تصمیم‌گیری با رفتار تکانشی و پرخطر و همچنین کارکرد شخصیت تنها به بررسی رابطه ساده بین این متغیرها اکتفا نمی‌شود، بلکه پژوهش حاضر با انجام تحلیل نیمرخ نهفته (Latent profile analysis) قصد روشن ساختن الگوهای نهفته رابطه این متغیرها را دارد. در واقع، تحلیل نیمرخ نهفته یک روش مدل محور است که شاخص‌های آماری مختلفی را در اختیار می‌گذارد که بر اساس آنها می‌توان افراد را بر مبنای رفتارها یا دیگر ویژگی‌هایشان در دسته‌های جداگانه قرار داد (۲۳). تحلیل نیمرخ نهفته یک راهبرد پژوهشی شخص محور است که بر این فرض استوار است که در جمعیت خاصی از افراد و نمونه‌هایی که از آن جمعیت استخراج می‌شوند ممکن است چندین خرده گروه با آرایش متفاوتی از متغیرها (برای مثال، الگوهای متفاوتی از تصمیم‌گیری) حضور داشته باشند (۲۴). چنین رویکردی به ویژه در بررسی سبک‌های تصمیم‌گیری می‌تواند مفید باشد، زیرا از این توان برخوردار است که الگوهای مختلف

در هر حوزه نشان‌دهنده تمایل بیشتر به رفتارهای پرخطر در آن حوزه است. در مطالعه روان‌سنجی همسانی درونی نمره کل پرسشنامه ۰/۹۲ و برای حوزه‌های مختلف (غیر از رفتار بی‌مهابا که ۰/۶۳ بود) بین ۰/۷۳ تا ۰/۹۲ به دست آمده است و ساختار عاملی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت (۱۵). در مطالعه انجام شده در کشور، ضریب آلفای کرونباخ و ضریب تنصیف نمره کل پرسشنامه به ترتیب ۰/۹۱ و ۰/۹۱ به دست آمد و ساختار عاملی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت (۲۸).

مقیاس سبک تصمیم‌گیری منطقی و شهودی (Rational and Intuitive Decision Styles Scale): این مقیاس شامل ۱۰ ماده است که روش معمول تصمیم‌گیری افراد را مورد سنجش قرار می‌دهد. از این ۱۰ ماده که به صورت پنج درجه‌ای (از ۱=کاملاً مخالف تا ۵=کاملاً موافق) نمره‌گذاری می‌شود، پنج ماده به سبک تصمیم‌گیری منطقی اختصاص دارد که با بررسی کامل اطلاعات و ارزیابی کامل تمام گزینه‌ها و انتخاب‌های جایگزین مشخص می‌شود؛ پنج ماده دیگر به سبک تصمیم‌گیری شهودی اختصاص دارد که با استفاده از فرایند تصمیم‌گیری سریع مشخص می‌شود که اساساً بر حس درونی و احساسات مبتنی است. در مجموعه‌ای از پنج نمونه‌گیری که به منظور ساخت و ارزیابی ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس انجام شدند آلفای کرونباخ برای سبک منطقی بین ۰/۷۸ تا ۰/۸۹ و برای سبک شهودی بین ۰/۷۲ تا ۰/۸۹ به دست آمد و ساختار عاملی آن در دو نمونه مورد تأیید قرار گرفت (۲۹). در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ برای سبک تصمیم‌گیری منطقی ۰/۸۹ و برای سبک تصمیم‌گیری شهودی ۰/۷۶ به دست آمد و ساختار عاملی پرسشنامه با استفاده از تحلیل عاملی مورد تأیید قرار گرفت (RMSEA=0.09, CFI=0.92, TFI=0.90).

زمانی سه ماهه چقدر با هر کدام از جمله‌ها موافق هستند. نمرات در پنج حوزه دسته‌بندی می‌شوند و نمرات بالاتر در هر حوزه نشان‌دهنده کارکرد شخصیت انطباقی‌تر و نمرات پایین‌تر نشان‌دهنده کارکرد غیر انطباقی‌تر است. در یک مطالعه، ضریب آلفای کرونباخ حوزه‌ها از ۰/۷۵ تا ۰/۹۱ به دست آمده است و این ابزار قادر بود افراد دچار اختلال شخصیت را از افراد سالم تشخیص دهد (۲۵). نتایج مطالعه دیگر نیز از تأیید ساختار عاملی این پرسشنامه حکایت داشت (۲۶). در پژوهش انجام شده در ایران، آلفای کرونباخ برای پنج حوزه خودکنترلی، انسجام هویت، مسئولیت‌پذیری، قابلیت‌های رابطه‌ای و انطباق اجتماعی به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۴، ۰/۷۶، ۰/۷۲ و ۰/۸۴ گزارش شده است و ساختار پنج عاملی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت (۲۷).

پرسشنامه رفتار پرخطر، تکانشی و خود مخرب (Risky, Impulsive, and Self-destructive behavior Questionnaire): این پرسشنامه خودگزارشی دارای ۳۸ ماده است که تمایل عمومی به درگیری در رفتارهای پرخطر و خود مخرب را در ۹ حوزه رفتار غیرقانونی/مجرمانه، مصرف مواد، پرخاشگری، صدمه به خود، قمار بازی، رفتار جنسی پرخطر، مصرف سنگین الکل، غذا خوردن تکانشی و رانندگی یا پول خرج کردن بی‌مهابا را اندازه می‌گیرد (۱۵). در هر کدام از ماده‌ها، از شرکت‌کنندگان خواسته می‌شود که گزارش کنند در یک ماه گذشته و طول زندگی خود چند بار در این رفتارها درگیر شده‌اند. به منظور کاهش کجی مثبت، ابتدا پاسخ شرکت‌کنندگان به هر ماده بر اساس پنج طبقه (۰، ۱-۱۰، ۱۱-۵۰، ۵۱-۱۰۰ و بالاتر از ۱۰۰ بار) نمره‌گذاری می‌شود و سپس نمرات ماده‌های هر حوزه با هم جمع می‌شود تا نمره شرکت‌کننده در آن حوزه به دست آید. نمره بیشتر

شکل ۱. بارهای عاملی سؤالات روی نمرات سبک‌های تصمیم‌گیری منطقی و شهودی (تمام بارها در سطح خطای ۰/۰۱ معنادار بودند)

یافته‌ها

اطلاعات جمعیت‌شناختی بیانگر آن بود که از ۴۲۸ نفر شرکت‌کننده در پژوهش حاضر ۲۳۴ نفر (۵۴/۹ درصد) مرد و ۱۹۲ نفر (۴۴/۹ درصد) زن، و ۲۸۹ نفر (۶۸/۲ درصد) مجرد و ۱۳۵ نفر (۳۱/۸ درصد) متأهل بودند. ۱ نفر (۰/۲ درصد) تحصیلات راهنمایی، ۹۱ نفر (۲۱/۳ درصد) دیپلم، ۴۷ نفر (۱۱ درصد) کاردانی، ۱۷۶ نفر (۴۱/۱ درصد) کارشناسی و ۱۱۳ نفر (۲۶/۴ درصد) تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر داشتند. ۲۱۳ نفر (۵۹/۳ درصد) کرد، ۱۰۰ نفر (۲۷/۹ درصد) فارس، ۲۶ نفر (۷/۲ درصد) لر، ۱۰ نفر (۲/۸ درصد) ترک و ۱۰ نفر (۲/۸ درصد) از سایر اقوام بودند. میانگین سن شرکت‌کنندگان ۲۸/۶۷ با انحراف معیار ۷/۶۲ بود. اطلاعات مربوط به سبک‌های تصمیم‌گیری نشان داد که سبک منطقی با میانگین (انحراف معیار) ۱۹/۶۸ (۴/۴۲) نسبت به سبک شهودی با میانگین (انحراف معیار) ۱۵/۱۳ (۴/۲۵) سبک تصمیم‌گیری معمول‌تری است.

قبل از انجام تحلیل، به منظور بررسی توزیع نمرات کجی و کشیدگی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که کجی و کشیدگی هیچ‌کدام از نمرات سبک‌های تصمیم‌گیری و کارکرد شخصیت بالاتر از قدر مطلق ۱ نیست و خیلی پایین‌تر از دامنه مورد قبول (قدر مطلق ۳ برای کجی و قدر مطلق ۱۰ برای کشیدگی) است (۳۰). در مقابل، توزیع نمرات اکثر حوزه‌های رفتار پرخطر خارج از محدوده مورد قبول قرار داشت و برای تحلیل این نمرات از آمار غیر پارامتریک استفاده شد. نتایج آزمون‌های همبستگی (پیرسون برای بررسی رابطه بین سبک‌های تصمیم‌گیری و کارکردهای شخصیت و اسپیرمن برای بررسی رابطه بین سبک‌های تصمیم‌گیری و رفتارهای پرخطر) نشان داد که بین سبک تصمیم‌گیری منطقی و تمام حوزه‌های کارکرد انطباقی شخصیت همبستگی مثبت معنادار وجود دارد و سبک تصمیم‌گیری منطقی قوی‌ترین ارتباط را با انطباق اجتماعی داشت ($r=0/42, P<0/01$). در مقابل، بین سبک تصمیم‌گیری شهودی و تمام حوزه‌های کارکرد انطباقی شخصیت همبستگی منفی معنادار وجود داشت و سبک تصمیم‌گیری شهودی قوی‌ترین ارتباط منفی را با خودکنترلی داشت ($r=0/32, P<0/01$). ارتباط بین سبک‌های تصمیم‌گیری با رفتار پرخطر نسبت به ارتباط این سبک‌ها با کارکرد شخصیت ضعیف‌تر بود. ارتباط تصمیم‌گیری منطقی با پرخاشگری ($r=-0/16, P<0/01$)، قمار بازی ($P<0/01$)، رفتار جنسی پرخطر ($r=-0/32, P<0/01$)، رفتار بی‌مهابا ($r=-0/17, P<0/01$) و اعمال مجرمانه ($r=-0/24, P<0/01$) و ارتباط

تصمیم‌گیری شهودی با پرخاشگری ($r=0/17, P<0/01$)، صدمه به خود ($r=0/14, P<0/01$) و اعمال مجرمانه ($r=0/19, P<0/01$) به اندازه کافی قوی بود که در سطح خطای ۱ درصد معنادار باشد. جهت بررسی الگوهای نهفته ارتباط بین سبک‌های تصمیم‌گیری و کارکرد شخصیت و ارتباط بین سبک‌های تصمیم‌گیری و رفتارهای پرخطر از دو تحلیل نیمرخ نهفته مجزا استفاده شد. استفاده از این تحلیل برای بررسی رابطه بین سبک‌های تصمیم‌گیری و رفتارهای پرخطر به دلیل پایین بودن همبستگی این متغیرها به استخراج مدل معتبری منجر نشد. اما استفاده از این روش جهت بررسی رابطه نهفته بین سبک‌های تصمیم‌گیری و کارکرد شخصیت نشان داد که بر اساس شاخص‌های مختلف (جدول ۲) از جمله آزمون نسبت درست‌نمایی لو-مندل-رایین تعدیل شده (LMR) که برای مدل‌هایی با بیش از سه نیمرخ معنادار نبود، مدلی با سه نیمرخ بهترین برازش را با داده‌ها دارد.

نیمرخ اول که حدود ۳۴ درصد افراد را شامل می‌شد نسبت به سایر نیمرخ‌ها با کمترین میزان استفاده از تصمیم‌گیری منطقی (همبستگی احتمال تعلق به این نیمرخ و استفاده از سبک تصمیم‌گیری منطقی ۰/۵۰- بود). و بالاترین میزان استفاده از تصمیم‌گیری شهودی (همبستگی احتمال تعلق به این نیمرخ و استفاده از سبک تصمیم‌گیری شهودی ۰/۲۵+ بود) مشخص می‌شد. همبستگی این نیمرخ با تمام حوزه‌های کارکرد شخصیت منفی بود (از $r=-0/68$ تا $r=-0/74$). نیمرخ دوم که شامل حدود ۲۷ درصد افراد بود نسبت به سایر نیمرخ‌ها با بالاترین میزان استفاده از تصمیم‌گیری منطقی (همبستگی احتمال تعلق به این نیمرخ و استفاده از سبک تصمیم‌گیری منطقی ۰/۲۵+ بود). و کمترین میزان استفاده از تصمیم‌گیری شهودی (همبستگی احتمال تعلق به این نیمرخ و استفاده از سبک تصمیم‌گیری شهودی ۰/۲۵- بود). مشخص می‌شد. همبستگی این نیمرخ با تمام حوزه‌های کارکرد شخصیت مثبت بود (از $r=0/68$ تا $r=0/74$). نیمرخ سوم که حدود ۳۸ درصد افراد را شامل می‌شد نسبت به سایر نیمرخ‌ها با استفاده متوسط از تصمیم‌گیری منطقی (همبستگی احتمال تعلق به این نیمرخ و استفاده از سبک تصمیم‌گیری منطقی ۰/۲۰+ بود). مشخص می‌شد. اما هیچ ارتباط معناداری چه به صورت مثبت و چه به صورت منفی بین این نیمرخ و سبک تصمیم‌گیری شهودی وجود نداشت. همبستگی این نیمرخ با تمام حوزه‌های کارکرد شخصیت نزدیک صفر بود و از لحاظ آماری معنادار نبود (جدول ۳ و شکل ۲).

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی متغیرها

متغیر	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱. تصمیم‌گیری منطقی	۱۹/۶۸	۴/۴۲							
۲. تصمیم‌گیری شهودی	۱۵/۱۳	۴/۲۵	-۰/۱۶**						
۳. خودکنترلی	۳۳/۴۲	۶/۵۱	۰/۳۱**	-۰/۳۲**					
۴. انسجام هویت	۳۵/۱۲	۶/۴۲	۰/۳۵**	-۰/۱۹**	۰/۶۶**				
۵. مسئولیت‌پذیری	۳۴/۹۶	۵/۸۶	۰/۳۸**	-۰/۲۴**	۰/۶۹**	۰/۷۲**			
۶. قابلیت رابطه‌ای	۳۳/۹۹	۵/۳۵	۰/۳۱**	-۰/۲۵**	۰/۶۳**	۰/۶۶**	۰/۶۷**		
۷. انطباق اجتماعی	۳۴/۷۸	۶/۳۶	۰/۴۲**	-۰/۲۱**	۰/۷۴**	۱/۶۶**	۰/۷۰**	۰/۶۵**	
۸. مصرف مواد	۰/۱۹	۰/۶۱	-۰/۱۲*	۰/۰۴	-۰/۱۶**	-۰/۱۹**	-۰/۲۸**	-۰/۲۱**	-۰/۲۳**
۹. پرخاشگری	۰/۶۰	۱/۴۵	-۰/۱۶**	۰/۱۷**	-۰/۳۳**	-۰/۲۱**	-۰/۲۲**	-۰/۲۱**	-۰/۲۷**
۱۰. قمار بازی	۰/۲۹	۰/۸۷	-۰/۱۷**	-۰/۰۲	-۰/۱۴**	-۰/۱۱*	-۰/۲۱**	-۰/۲۳**	-۰/۱۶**
۱۱. رفتار جنسی پرخطر	۰/۲۷	۰/۹۰	-۰/۱۳**	۰/۱۲*	-۰/۱۷**	-۰/۱۹**	-۰/۲۴**	-۰/۱۶**	-۰/۲۲**
۱۲. مصرف سنگین الکل	۰/۰۷	۰/۳۳	۰/۰۱	۰/۰۵	-۰/۰۲	-۰/۰۲	-۰/۰۸	-۰/۰۲	-۰/۰۱
۱۳. صدمه به خود	۰/۳۵	۱/۰۴	-۰/۰۹	۰/۱۴**	-۰/۲۰**	-۰/۲۳**	-۰/۲۲**	-۰/۱۰*	-۰/۱۸**
۱۴. خوردن تکانشی	۰/۵۳	۱/۱۰	-۰/۰۵	۰/۰۷	-۰/۰۷	-۰/۰۷	-۰/۱۴**	-۰/۰۹	-۰/۰۶
۱۵. رفتار بی‌مهابا	۱/۱۱	۱/۴۳	-۰/۱۵**	۰/۰۵	-۰/۲۱**	-۰/۱۵**	-۰/۱۹**	-۰/۱۹**	-۰/۲۵**
۱۶. اعمال مجرمانه	۰/۱۸	۰/۶۶	-۰/۲۴**	۰/۱۶**	-۰/۲۸**	-۰/۲۱**	-۰/۲۷**	-۰/۲۳**	-۰/۲۷**
۱۷. نمره کل رفتار پرخطر	۳/۶۰	۵/۲۱	-۰/۲۲**	۰/۱۲*	-۰/۳۲**	-۰/۲۸**	۰/۳۳**	-۰/۲۶**	-۰/۳۴**

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

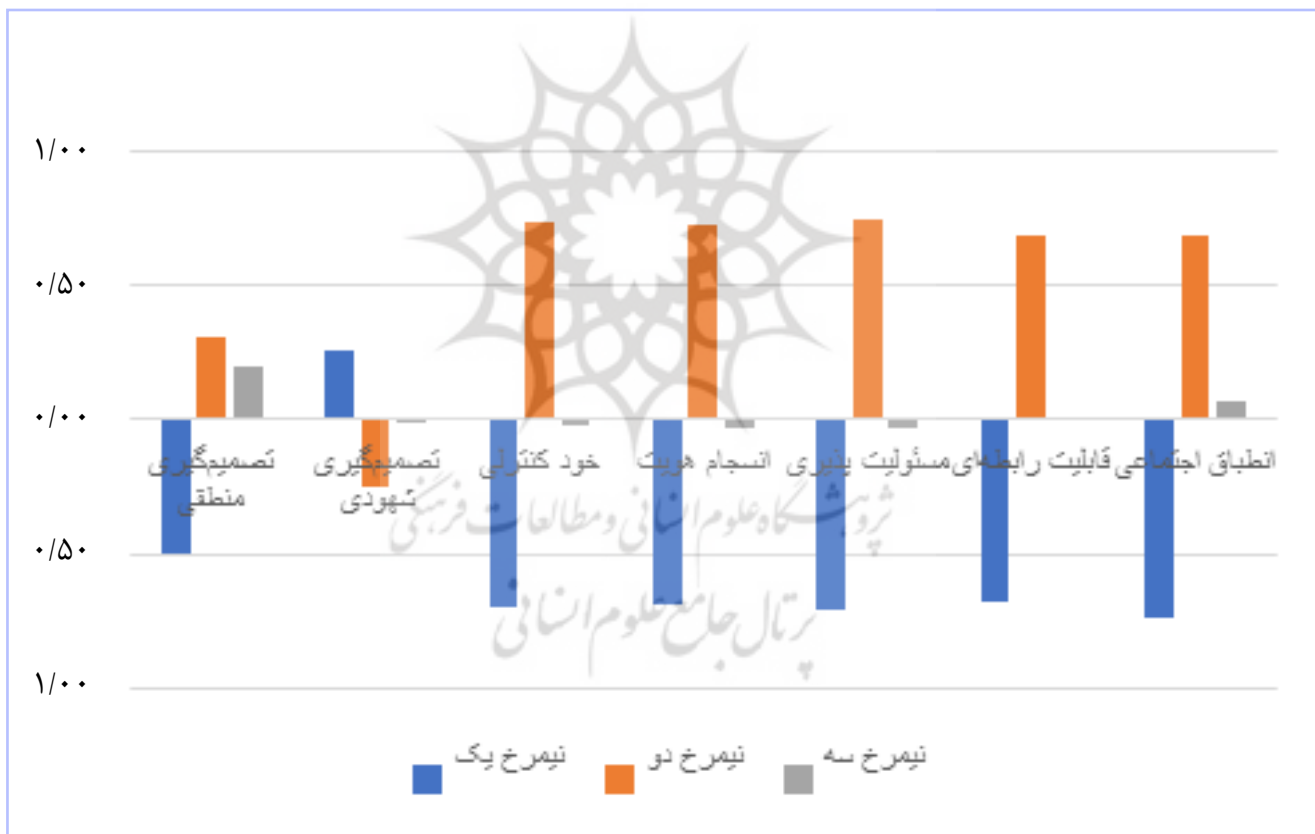
جدول ۲. خلاصه شاخص‌های برآزش مدل تحلیل الگوهای نهفته ارتباط بین سبک‌های تصمیم‌گیری و کارکرد شخصیت

شاخص	مدل ۱	مدل ۲	مدل ۳	مدل ۴
ملاک اطلاعات آکایک (Akaike's information criterion)	۱۸۷۶۱/۰۶	۱۷۶۶۳/۵۵	۱۷۴۰۹/۴۳	۱۷۲۷۷/۶۹
ملاک اطلاعات بیضی (Bayesian information criterion)	۱۸۸۱۷/۸۹	۱۷۷۵۲/۸۵	۱۷۵۳۱/۲۰	۱۷۴۳۱/۹۳
ملاک اطلاعات بیضی با تعدیل حجم نمونه (Sample-size adjusted BIC)	۱۸۷۷۳/۴۶	۱۷۶۸۳/۰۴	۱۷۴۳۶	۱۷۳۱۱/۳۵
انترופی (Entropy)	-	۰/۹۰	۰/۸۴	۰/۸۴
آزمون نسبت درست‌نمایی لو-مندل-رابین تعدیل شده (adjusted Lo-Mendell-Rubin likelihood ratio test)	-	۱۰۹۱	۲۶۴/۶۶	۱۴۴/۷۶
معنادار بودن	-	($P < 0.01$)	($P < 0.05$)	($P < 0.05$)
آزمون نسبت درست‌نمایی بوت استراپ (Bootstrap likelihood ratio test)	-	۱۱۱۳/۵۱	۲۷۰/۱۲	۱۴۷/۷۴
معنادار بودن	-	($P < 0.01$)	($P < 0.01$)	($P < 0.01$)
اندازه کوچک‌ترین نیم‌رخ	ارزش پایین‌تر	۰/۴۲	۰/۲۷	۰/۰۵

جدول ۳. ضرایب همبستگی بین احتمال تعلق به نیمرخ‌های استخراج شده از تحلیل نیمرخ نهفته و سبک‌های تصمیم‌گیری و کارکرد شخصیت

متغیر	نیمرخ اول	نیمرخ دوم	نیمرخ سوم
تصمیم‌گیری منطقی	-۰/۵۰**	۰/۳۰**	۰/۲۰**
تصمیم‌گیری شهودی	۰/۲۵**	-۰/۲۵**	-۰/۰۱
خودکنترلی	-۰/۷۰**	۰/۷۴**	-۰/۰۲
انسجام هویت	-۰/۶۹**	۰/۷۲**	-۰/۰۳
مسئولیت‌پذیری	-۰/۷۰**	۰/۷۴**	-۰/۰۳
قابلیت رابطه‌ای	-۰/۶۸**	۰/۶۸**	۰/۰۱
انطباق اجتماعی	-۰/۷۴**	۰/۶۸**	۰/۰۷

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

شکل ۲. نمایش دیداری همبستگی بین احتمال تعلق به هر نیمرخ با سبک‌های تصمیم‌گیری و کارکرد شخصیت

همبستگی مثبت ضعیف تا متوسط تصمیم‌گیری شهودی با رفتارهای پرخطر بود. با توجه به ادبیات نظری می‌توان گفت که این نتایج دور از انتظار نیست. در واقع، همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شد فرض وجود دو سبک تصمیم‌گیری منطقی و شهودی با مدل‌های فرایند دوگانه تصمیم‌گیری مطابقت دارد که مطرح می‌کنند دو سیستم مغزی

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی همبستگی ساده و الگوهای نهفته ارتباط بین سبک‌های تصمیم‌گیری و رفتارهای پرخطر و کارکرد شخصیت انجام شد. نتایج آزمون همبستگی نشان‌دهنده همبستگی منفی ضعیف تا متوسط تصمیم‌گیری منطقی با رفتارهای پرخطر و

که تصمیم‌گیری منطقی و شهودی، با وجود داشتن رابطه معکوس، بیش از این که دو بعد یک پیوستار باشند، دو سازه نسبتاً مجزا محسوب می‌شوند که هر فردی می‌تواند درجاتی از هر سبک را داشته باشد.

جهت بررسی رابطه ساده بین سبک‌های تصمیم‌گیری و کارکرد شخصیت از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. ضرایب به دست آمده نسبت به همبستگی‌های بین سبک‌های تصمیم‌گیری و رفتارهای پرخطر از شدت بالاتری برخوردار بود. در مجموع، بین تمام حوزه‌های کارکرد شخصیت و تصمیم‌گیری منطقی رابطه مثبت و بین تمام این حوزه‌ها و تصمیم‌گیری شهودی همبستگی منفی وجود داشت. با توجه به همبستگی‌های به دست آمده می‌توان گفت که افرادی که در زندگی از سبک تصمیم‌گیری منطقی استفاده می‌کنند نسبت به کسانی که تصمیمات زندگی را به صورت حسی و شهودی اتخاذ می‌کنند از عملکرد بهتری در زمینه‌های مختلف زندگی برخوردار هستند. اگرچه همبستگی‌های به دست آمده بین سبک‌های تصمیم‌گیری و حوزه‌های مختلف عملکرد شخصیت تفاوت فاحشی با هم نداشتند، اما نتایج نشان داد که انطباق اجتماع بالاترین همبستگی مثبت را با تصمیم‌گیری منطقی دارد و مسئولیت‌پذیری در رتبه دوم قرار داشت. در مقابل، خودکنترلی بالاترین همبستگی منفی را با تصمیم‌گیری شهودی داشت و قابلیت رابطه‌ای و مسئولیت‌پذیری در رتبه‌های بعدی قرار داشتند. بر این اساس می‌توان گفت که افرادی که از تصمیم‌گیری منطقی استفاده می‌کنند بهتر می‌توانند با هنجارها و قوانین جامعه هماهنگ شود و افراد مسئولیت‌پذیری هستند. در مقابل افرادی که از تصمیم‌گیری شهودی استفاده می‌کنند به خاطر عدم مسئولیت‌پذیری خیلی قابل اتکا نیستند، در ایجاد و حفظ رابطه با دیگران مشکل دارند و مهم‌تر این که از خودکنترلی لازم برخوردار نیستند.

پژوهشگران سبک تصمیم‌گیری را به عنوان یک الگوی عادی تعریف کرده‌اند که افراد هنگام تصمیم‌گیری از آن استفاده می‌کنند (۳۱). بر اساس دیدگاه Scott و Bruce سبک تصمیم‌گیری الگوی پاسخ عادی یاد گرفته شده است که افراد هنگام مواجهه با یک موقعیت تصمیم‌گیری از خود نشان می‌دهند (۳۲). بر اساس این دیدگاه، اگرچه سبک تصمیم‌گیری یک ویژگی شخصیتی نیست، اما یک آمادگی مبتنی بر عادت به منظور واکنش نشان دادن به شیوه‌ای خاص در یک بافت تصمیم‌گیری است. پژوهش‌های دیگر (۳۳، ۳۴) نیز از این فرض حمایت می‌کنند که سبک تصمیم‌گیری افراد در طول زمان و در موقعیت‌های مختلف نسبتاً ثابت است. بنابراین، افرادی که دارای سبک تصمیم‌گیری منطقی هستند در موقعیت‌های مختلف زندگی روزمره به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از یک رویکرد منطقی و سازمان‌یافته استفاده

متفاوت در تصمیم‌گیری دخیل هستند (۸). سیستم اجتماعی-هیجانی که زودتر و در اوایل نوجوانی رشد می‌کند و شامل مناطق دوپامینرژیک است که باعث حساسیت نسبت به محرک پاداش‌دهنده می‌شود (۱۰). در مقابل سیستم کنترل شناختی قرار دارد که با قشر پیش‌پیشانی و افزایش ارتباط بین مناطق قشری و زیر قشری در ارتباط است که دیرتر و در اوایل بزرگسالی رشد می‌کند (۱۲) و کنترل تکانه، برنامه‌ریزی، مقاومت در برابر وسوسه‌ها و سایر کارکردهای اجرایی را تسهیل می‌کند (۱۱). میزان بالاتر رفتارهای پرخطر در نوجوانان نسبت به بزرگسالان نیز به فعالیت بیشتر سیستم اجتماعی-هیجانی نسبت به کنترل شناختی نسبت داده می‌شود (۸). در همین راستا، در محدود پژوهش‌های انجام شده در این زمینه (۱۷، ۱۸) بین تصمیم‌گیری منطقی و نمره کل رفتار پرخطر همبستگی منفی و بین تصمیم‌گیری شهودی و نمره کل رفتار پرخطر همبستگی مثبت به دست آمد که با توجه به استفاده ابزارهای متفاوت برای سنجش سبک‌های تصمیم‌گیری و رفتارهای پرخطر در پژوهش‌های مذکور، نشان می‌دهد فارغ از نوع ابزاری که برای سنجش این متغیرها به کار برده می‌شود، استفاده از تصمیم‌گیری شهودی در مقایسه با تصمیم‌گیری منطقی با احتمال بیشتر درگیر شدن در رفتارهای پرخطر همراه است.

ارتباط مثبت بین تصمیم‌گیری شهودی و رفتارهای پرخطر و ارتباط منفی تصمیم‌گیری منطقی با این رفتارها بر اساس ادبیات نظری بدیهی به نظر می‌رسد، اما آن چه جالب‌تر است و ضرورت انجام پژوهش‌های بیشتر را برجسته می‌سازد تفاوت در شدت رابطه بین رفتارهای پرخطر و سبک‌های تصمیم‌گیری است که نشان می‌دهد بعضی از رفتارهای پرخطر در مقایسه با سایر رفتارها از سبک‌های تصمیم‌گیری بیشتر تأثیر می‌پذیرند. از بین رفتارهای پرخطر پرخاشگری (کسی را تهدید کردن، وارد شدن در یک نزاع و حمله به کسی با یک سلاح، اعمال مجرمانه (دزدی از مغازه و دزدیدن پول) و رفتار جنسی پرخطر به صورت معکوس با هر دو سبک تصمیم‌گیری (با تصمیم‌گیری شهودی به صورت مثبت و با تصمیم‌گیری منطقی به صورت منفی) دارای رابطه معنادار بودند. در مقابل، مصرف سنگین الکل و خوردن تکانشی با هیچ کدام از این سبک‌ها رابطه معنادار نداشتند. سایر رفتارها هم تنها تحت تأثیر یکی از سبک‌های تصمیم‌گیری بودند. برای مثال، قمار بازی و رفتار بی‌مهابا تنها با تصمیم‌گیری شهودی همبستگی معنادار (از نوع منفی) داشتند. در مقابل، صدمه به خود تنها با تصمیم‌گیری شهودی دارای همبستگی معنادار (از نوع مثبت) بود. این یافته‌ها دو نکته را برجسته می‌سازند: نخست این که رفتارهای پرخطر بسیار ناهمگون هستند و منابع متفاوتی می‌تواند باعث راه اندازی آنها شود؛ و دوم این

رفتارهای پرخطر عمدتاً ضعیف بود؛ دوم این که رفتارهای پرخطر دامنه گسترده‌ای را شامل می‌شوند که این رفتارها یک‌دست نیستند و به میزان متفاوتی از سبک تصمیم‌گیری تأثیر می‌پذیرند. در مقایسه با رفتارهای پرخطر، ارتباط کارکرد شخصیت با سبک‌های تصمیم‌گیری قوی‌تر و یک‌دست‌تر بود. این یافته نشان می‌دهد که نه تنها عملکرد افراد در یک حوزه با عملکرد آنها در حوزه‌های دیگر ارتباط نزدیکی دارد، بلکه سبک‌های تصمیم‌گیری یکی از عوامل مهمی است که با عملکرد بالا در این حوزه‌ها در ارتباط است. محدودیتی که پژوهش حاضر دارد این است که به نوعی اکتشافی محسوب می‌شود و روابطی را کاوش کرد که قبلاً کمتر مورد بررسی قرار گرفته‌اند و امکان مقایسه نتایج با پژوهش‌های دیگر کمتر وجود داشت. بنابراین، انجام پژوهش‌های مشابه روی گروه‌های مختلف می‌تواند به اطمینان بیشتر در مورد یافته‌های پژوهش حاضر و مشخص ساختن نقش سبک‌های تصمیم‌گیری در عملکرد روزمره افراد کمک کند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق در پژوهش

جهت رعایت اصول اخلاقی قبل از اجرای پژوهش به شرکت‌کنندگان اطلاع داده شد که پر کردن پرسشنامه‌ها اختیاری و داوطلبانه است و هیچ اجباری برای شرکت در پژوهش وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

طراحی و آماده‌سازی اجرای مطالعه توسط هر سه نویسنده، تحلیل داده‌ها و آماده‌سازی متن مقاله توسط نویسنده اول و جمع‌آوری و آماده‌سازی داده‌ها توسط نویسنده دوم و بررسی نهایی توسط نویسنده سوم انجام شد.

منابع مالی

برای انجام این پژوهش هیچ کمک مالی دریافت نشده و هزینه آن به صورت شخصی تأمین شده است.

تشکر و قدردانی

از تمام کسانی که در انجام این پژوهش ما را یاری کردند صمیمانه سپاسگزاریم.

تعارض منافع

نویسندگان مقاله حاضر هیچ‌گونه تعارض منافی را گزارش نکرده‌اند.

می‌کنند. در مقابل، افرادی با تصمیم‌گیری شهودی در این موقعیت‌ها به جای پردازش منظم و تحلیل اطلاعات بر حس و حال و احساسات درونی تکیه دارند که بر اساس یافته‌ها این نوع تصمیم‌گیری و مواجهه با چالش‌های زندگی با ناکارآمدی در حل و فصل آنها همراه است.

در پژوهش حاضر علاوه بر روش‌های متغیر محور، برای آگاهی عمیق‌تر از رابطه بین سبک‌های تصمیم‌گیری و کارکرد شخصیت از تحلیل نیم‌مرخ نهفته استفاده شد که یک روش شخص محور محسوب می‌شود. هدف از استفاده از این روش مشخص ساختن الگوهایی نهفته از رابطه بود که می‌توانست بین این دو سبک‌های تصمیم‌گیری و کارکرد شخصیت وجود داشته باشد. در واقع، این روش می‌تواند مشخص کند که آیا رابطه بین تمام افراد نمونه یکسان است یا گروه‌های خاصی از افراد الگوهای متفاوتی از روابط را نشان می‌دهند (۲۴). نتایج این تحلیل نشان داد سه نیم‌مرخ یا سه گروه از افراد وجود دارند: گروهی که سبک تصمیم‌گیری نامتمایز داشتند و از لحاظ کارکرد شخصیت نیز متوسط بودند. این گروه اگرچه از تصمیم‌گیری منطقی بیش از تصمیم‌گیری شهودی استفاده می‌کردند، اما الگوی غالب در این افراد تصمیم‌گیری منطقی نبود. این گروه که نسبت به سایر گروه‌ها افراد بیشتری را شامل می‌شد (۳۸ درصد کل افراد)، در برگیرنده افرادی بود که از لحاظ شخصیتی عملکرد بالایی از خود نشان نمی‌دادند و می‌توان گفت که عملکرد متوسطی در مقابله با چالش‌های زندگی دارند. گروه دوم از لحاظ تعداد افراد (۳۴ درصد کل افراد) با استفاده غالب از تصمیم‌گیری منطقی مشخص می‌شدند. این افراد اگرچه در تمام حوزه‌های کارکرد شخصیت از عملکرد بالایی برخوردار بودند، اما عملکرد آنها به ویژه در حوزه انطباق اجتماعی و مسئولیت‌پذیری (ستون‌های آبی شکل ۲) به شدت بالا بود و می‌توان گفت که این افراد از بالاترین میزان سلامت روان برخوردار هستند و به بهترین نحو با چالش‌های زندگی مقابله می‌کنند. گروه سوم که در مقابل گروه قبلی قرار دارند با استفاده عمده از تصمیم‌گیری شهودی مشخص می‌شدند. این گروه که ۲۷ درصد از کل افراد را تشکیل می‌دادند، ظاهراً در تمام حوزه‌های کارکرد شخصیت به ویژه خودکنترلی و مسئولیت‌پذیری مشکل دارند و احتمالاً نیازمند کمک‌های تخصصی هستند.

نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که عمدتاً بین سبک تصمیم‌گیری شهودی و رفتارهای پرخطر همبستگی مثبت و بین سبک تصمیم‌گیری منطقی و رفتارهای پرخطر همبستگی مثبت منفی وجود دارد. اما در مورد این نتایج دو نکته وجود دارد: نخست، همبستگی سبک‌های تصمیم‌گیری و

References

- Poosch S, Bernhardt N, Guevara A, Huys QJ, Smolka MN. Value-based decision-making battery: A Bayesian adaptive approach to assess impulsive and risky behavior. *Behavior Research Methods*. 2018;50(1):236-249.
- Lin ZJ, Jung J, Goel S, Skeem J. The limits of human predictions of recidivism. *Science Advances*. 2020;6(7):eaaz0652.
- Baron J, Brown RV. Teaching decision making to adolescents. Oxford, UK:Routledge;2012.
- Paez Gallego J, De-Juanas Oliva A, Garcia-Castilla FJ, Muelas A. Relationship between basic human values and decision-making styles in adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2020;17(22):8315.
- Vincent GM, Drawbridge D, Davis M. The validity of risk assessment instruments for transition-age youth. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 2019;87(2):171-183.
- Rosenbaum GM, Venkatraman V, Steinberg L, Chein JM. The influences of described and experienced information on adolescent risky decision making. *Developmental Review*. 2018;47:23-43.
- El Othman R, El Othman R, Hallit R, Obeid S, Hallit S. Personality traits, emotional intelligence and decision-making styles in Lebanese universities medical students. *BMC Psychology*. 2020;8:46.
- Wolff JM, Crockett LJ. Decision making processes and alcohol use among college students. *Journal of American College Health*. 2019;67(7):627-637.
- Witteman C, van den Bercken J, Claes L, Godoy A. Assessing rational and intuitive thinking styles. *European Journal of Psychological Assessment*. 2009;25(1):39-47.
- Albert D, Chein J, Steinberg L. The teenage brain: Peer influences on adolescent decision making. *Current Directions in Psychological Science*. 2013;22(2):114-120.
- Paulsen DJ, Hallquist MN, Geier CF, Luna B. Effects of incentives, age, and behavior on brain activation during inhibitory control: A longitudinal fMRI study. *Developmental Cognitive Neuroscience*. 2015;11:105-115.
- Cohen AO, Breiner K, Steinberg L, Bonnie RJ, Scott ES, Taylor-Thompson KA, et al. When is an adolescent an adult? Assessing cognitive control in emotional and nonemotional contexts. *Psychological Science*. 2016;27(4):549-562.
- Barati F, Pourshahbaz A, Nosratabadi M, Shiasy Y. Driving behaviors in Iran: Comparison of impulsivity, attentional bias, and decision-making styles in safe and high-risk drivers. *Iranian Journal of Psychiatry*. 2020;15(4):312-321.
- Steinberg L. A social neuroscience perspective on adolescent risk-taking. *Developmental Review*. 2008;28(1):78-106.
- Sadeh N, Baskin-Sommers A. Risky, Impulsive, and Self-Destructive Behavior Questionnaire (RISQ): A validation study. *Assessment*. 2017;24(8):1080-1094.
- Popova S, Dozet D, Akhand Laboni S, Brower K, Temple V. Why do women consume alcohol during pregnancy or while breastfeeding?. *Drug and Alcohol Review*. 2022;41(4):759-777.
- Saffarinia M, Akbari M. Prediction of risk taking behaviors in adolescents by locus of control and decision making. *Social Psychology Research*. 2012;2(6):62-76. (Persian)
- Akbari M, Zare H. Prediction of risky behavior in adolescence and its relationship with sensation seeking and decision making styles. *Research in Psychological Health*. 2012;6(1):57-65. (Persian)
- American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5th Edition:DSM-5®. American Psychiatric Publication:Arlington VA;2013.
- Berghuis H, Kamphuis JH, Verheul R, Larstone R, Livesley J. The General Assessment of Personality Disorder (GAPD) as an instrument for assessing the core features of personality disorders. *Clinical Psychology & Psychotherapy*. 2013;20(6):544-557.
- Morey LC, Berghuis H, Bender DS, Verheul R, Krueger RF, Skodol AE. Toward a model for assessing level of personality functioning in DSM-5, part II: Empirical articulation of a core dimension of personality pathology. *Journal of Personality Assessment*. 2011;93(4):347-353.
- Verheul R, Andrea H, Berghout CC, Dolan C, Busschbach JJ, van der Kroft PJ, et al. Severity Indices of Personality Prob-

- lems (SIPP-118): Development, factor structure, reliability, and validity. *Psychological Assessment*. 2008;20(1):23-34.
23. Grant R, Becnel JN, Giano ZD, Williams AL, Martinez D. A latent profile analysis of young adult lifestyle behaviors. *American Journal of Health Behavior*. 2019;43(6):1148-1161.
24. Daljeet KN, Bremner NL, Giammarco EA, Meyer JP, Paunonen SV. Taking a person-centered approach to personality: A latent-profile analysis of the HEXACO model of personality. *Journal of Research in Personality*. 2017;70:241-251.
25. van Reijswoud BE, Debast I, Videler AC, Rossi G, Lobbestael J, Segal DL, et al. Severity Indices of Personality Problems-Short Form in old-age psychiatry: Reliability and validity. *Journal of Personality Assessment*. 2021;103(2):174-182.
26. Rossi G, Debast I, van Alphen SPJ. Measuring personality functioning in older adults: Construct validity of the Severity Indices of Personality Functioning-Short Form (SIPP-SF). *Ageing & Mental Health*. 2017;21(7):703-711.
27. Jebraeili H, Sadafi A, Moradi A. The prevalence of personality problems and its relationship with risky, impulsive and self-destructive behaviors in a Persian community sample. *Journal of Community Health Research*. In press.
28. Jebraeili H, Rezaee R, Davudizadeh S. Psychometric properties and factor structure of the Risky, Impulsive and Self-destructive Behavior Questionnaire and affective triggers of the risky behavior. *Contemporary Psychology*. 2021;16(1). (Persian)
29. Hamilton K, Shih SI, Mohammed S. The development and validation of the Rational and Intuitive Decision Styles Scale. *Journal of Personality Assessment*. 2016;98(5):523-535.
30. Kline RB. Principles and practice of structural equation modeling. 4th ed. New York: Guilford Publications; 2015.
31. Cosenza M, Ciccarelli M, Nigro G. Decision-making styles, negative affectivity, and cognitive distortions in adolescent gambling. *Journal of Gambling Studies*. 2019;35(2):517-531.
32. Scott SG, Bruce RA. Decision-making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*. 1995;55(5):818-831.
33. Geisler M, Allwood CM. Relating decision-making styles to social orientation and time approach. *Journal of Behavioral Decision Making*. 2018;31(3):415-429.
34. Pachur T, Spaar M. Domain-specific preferences for intuition and deliberation in decision making. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*. 2015;4(3):303-311.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی